

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI BOSH PROKURATURASI
HUZURIDAGI IQTISODIY JINOYATLARGA QARSHI
KURASHISH DEPARTAMENT

“RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA IQTISODIY
XAVFSIZLIKNI TA’MINLASH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI TO‘PLAMI

FUQAROLAR PLASTIK KARTALARI KIBRXAVFSIZLIGINI TA’MINLASH
TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH” (MY CARD MOBIL ILOVASI)

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SUN'IY INTELLEKT

Ilmiy elektron jurnal

*Elektron nashr. 329 sahifa.
2026-yil, fevral.*

Bosh muharrir:

Mo'minov Baxodir Boltaevich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Nasimov Rashid

Muharrir:

Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Musahhih:

Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Dizayner:

Egamberdiyev Elyor

Tahrir hay'ati:

1. Mo'minov Bahodir (hay'at raisi)	12. Xamza Eshankulov (O'zbekiston)
2. Rashid Nasimov (hay'at raisi o'rinbosari)	13. Iles Xujayarov (O'zbekiston)
3. Marat Raxmatullayev (O'zbekiston)	14. Mexriddin Raximov (O'zbekiston)
4. Muxammadjon Musaev (O'zbekiston)	15. Murodjon Sultanov (O'zbekiston)
5. O'tkir Xamdamov (O'zbekiston)	16. Bekmurodov Ulug'bek (O'zbekiston)
6. Ali Xikmet (AQSh)	17. Alisher Qobilov (O'zbekiston)
7. Dmitriy Rodionov (Rossiya)	18. Iroda Abdullaeva (O'zbekiston)
8. Dilnoza Muhammadieva (O'zbekiston)	19. Burova Ekaterina (Rossiya)
9. Gayrat Ishanxodjaev (O'zbekiston)	20. Xodiyeva Gulmira (O'zbekiston)
10. Nodir Rahimov (O'zbekiston)	21. Sultonboyeva Munira (O'zbekiston)
11. Akmal Abdusalomov (J. Koreya)	

Jamoatchilik kengashi:

1. Gul Tokdemir (Turkiya)	8. Olga Dzyabenko (Ispaniya)
2. Umid Axmedov (Daniya)	9. Stefani Estlund (Lyuksemburg)
3. Marko Porta (Italiya)	10. Sanjar Iskandarov (O'zbekiston)
4. Xristo Beloov (Bolgariya)	11. Aydos Sarsembayev (Qirg'iziston)
5. Muxriddin Muhitdinov (J.Koreya)	12. Svetomir Vasilev (Bolgariya)
6. Boshtyan Brumen (Sloveniya)	13. Pap Solt (Vengriya)
7. Bibigul Koshoeva (Qirg'iziston)	

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MOLIYA SOHASINING INNOVATSION RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	7
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, Mamadyarovna Go'zal Norboyevna	
MOLIYAVIY INKLYUZIYA VOSITALARI ORQALI CHEKKA HUDUDLARDA IQTISODIY FAOLLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARI.....	13
Eshov Mansur Po'latovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BOSH PROKURATURA HUZURIDAGI IQTISODIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISH DEPARTAMENTI FAOLIYATI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI O'RNI.....	20
Babadjanov Atxam Axmadjanovich	
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ.....	26
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA BOJXONA XIZMATINING FISKAL FAOLIYATIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI. 32	
Farxodov Farrux Furqatovich, Toshpo'lotova E'zoza Latifjonovna	
SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOT ULUSHINI QISQARTIRISH YO'LLARI	38
Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA BOJXONA TO'LOVLARINI UNDIRISHNI RAQAMLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI	43
Pardayev To'liqin Nasirovich	
QARZ MUNOSABATLARINI RAQAMLASHTIRISH: IQTISODIY VA HUQUQIY MUNOSABATLARDAGI AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	47
Quramboev Jamshid Rashid o'g'li	
EVALUATING THE EFFICIENCY OF COMMERCIAL BANKS IN UZBEKISTAN USING A MULTIPLE LINEAR REGRESSION MODEL.....	50
Rakhimberdiev Kuvonchbek Bakhtiyorovich	
TASHQI SAVDO OPERATSIYALARIDA DEBITOR QARZDORLIKLARNI BOSHQARISHNING RAQAMLI MODEL VA RISK- MONITORING TIZIMI	56
Tashmuxeimedov Dilmurod Mirabzalovich	
WAYS TO REDUCE THE RISK OF DIGITAL ATTACKS IN BANKING AND GOVERNMENT FINANCIAL SYSTEMS.....	62
M.N. Umarova	
MOLIYALASHTIRISH MANBALARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH KICHIK BIZNES IQTISODIY XAVFSIZLIGINI MUSTAHKAMLASH OMILI SIFATIDA.....	69
Abduxakimov Eldor Djaloliddinovich	
TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESDA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING NAZARIY MASALALARI.....	76
Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich	
MAHALLIY GILAM ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH VA IQTISODIY XAVFSIZLIKDA TAHDIDLARNI KAMAYTIRISH YO'LLARI.....	81
Arziyeva Sevinch Shomurot qizi	
TASHQI SAVDODA XATARLARNI KAMAYTIRISHDA SAVDONI MOLIYALASHTIRISH VOSITALARIDAN FOYDALANISH.....	85
Babadjanov Shuhrat Atxamovich	
KORXONALAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING KONTSEPTUAL VA METODOLOGIK ASOSLARI.....	92
Jamoliddinov Jobirbek Bohodir o'g'li	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING METODOLOGIK JIHATLARI.....	97
Karimov Alibek Valiyevich	
KICHIK BIZNES KORXONALARIDA ISHLAB CHIQUVCHI OMILLARI NOMUTANOSIBLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH VA UNI BARTARAF ETISH MEXANIZMI.....	102
Kaypnazarova Gulshad Xojamuratovna	
КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В МАЛОМ БИЗНЕСЕ С ПОМОЩЬЮ SWOT-АНАЛИЗА.....	108
Набиев Бехзод Шавкатович	
TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESNING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH HAMDA QO'LLAB-QUVVATLASHNING ILMIY-AMALIY JIHATLARI.....	114
Tashmuxeimedova Yayra Atxamovna, Teshayev Sayimbek	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI MOLIYALASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	120
Toxirova Mushtariybegim Yashnarjon qizi	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA MOLIYAVIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASH STRATEGIYASI	124

Tursunov Bobir Ortikmirzayevich, Umarova Nargiza Xoldarovna

РАЗРАБОТКА ЭФФЕКТИВНОЙ СТРАТЕГИИ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ТЕКСТИЛЬНОЙ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ..... 134

Турсунов Бобир Ортикмирзаевич

KIMYO SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH
SAMARADORLIGINI OSHIRISH 141

Tursunxo’jayev Sardor Jamoliddin o’g’li

MAMLAKAT QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARI MOLIVAVIY XAVFSIZLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLARNING
EKONOMETRIK TAHLILI 147

Umarova Nargiza Xoldarovna

YENGIL SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI..... 154

Sadriddinova Nigora

RAQAMLI MOLIVAVIY INKLYUZIYA VOSITALARI ORQALI TUMANLAR O’RTASIDAGI IJTIMOYIY FARQNI KAMAYTIRISH MODEL.....
162

Xakimov Ziyodulla Ahmadovich, Tursunov Bobir Ortikmirzayevich, Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o’g’li

O’ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT KO’LAMINI QISQARTIRISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O’RNI 170

Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o’g’li

YASHIRIN IQTISODIYOT KO’LAMINI QISQARTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH: O’ZBEKISTON
BOJXONA ORGANLARI TAJRIBASI 176

Makamov Z.X., Soatov S.S.

RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI XALQARO SAVDODA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA’MINLASH MUAMMOLARI VA ULARNI
BARTARAF ETISH MEKANIZMLARI..... 182

Muxtorov Boburmizro Bahodir o’g’li

RAQAMLI TO’LOV TIZIMLARI VA ELEKTRON HISOB-KITOBLARNING YASHIRIN IQTISODIYOT ULUSHINI KAMAYTIRISH
MEKANIZMLARI..... 188

Norsafarov Bunyodshoh Muhiddinzoda

PROSPECTIVE INDICATORS FOR MANAGING THE LEGALIZATION OF THE INFORMAL SECTOR AND INFORMAL EMPLOYMENT
IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 192

Qoraboyev Nuriddin Pardaboy o’g’li

YASHIRIN IQTISODIYOT KO’LAMINI QISQARTIRISHDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN AHOLIGA KO’RSATILAYOTGAN BANK
XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING RAQAMLI YO’NALISHLARI..... 196

To’patillayeva Gulnoza Sirojiddin qizi

BIG DATA TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA SOLIQ RISKLARINI ANIQLASH VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISH
IMKONIYATLARI..... 201

Yakubova Nargiza Tursunbayevna, Maxmudov Jasurbek Ulug’bek o’g’li

SOLIQLAR YOKI BOSHQA MAJBURIY TO’LOVLARNI TO’LASHDAN BO’YIN TOVLASH JINOYATI VA UNING MAMLAKAT
IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TA’SIRI..... 208

Axmedov Zafar Bozorboyevich

DAVLATLARNING IQTISODIY JINOYATCHILIKKA QARSHI KURASHDAGI XALQARO HAMKORLIGI: XALQARO TASHKILOTLAR,
FATF STANDARTLARI VA AMALIY MEKANIZMLAR..... 213

Tashmuxeamedova Yayra Atxamovna

IQTISODIY JINOYATLARNI ANIQLASH VA ULARGA QARSHI KURASHISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYALARNING O’RNI .. 221

Faxridinov Zafarjon Faxridin o’g’li, Tursunov Bobir Ortikmirzayevich, Tashmuxeamedova Yayra Atxamovna

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA AHOLINING MOLIVAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI 226

Azlarova Mushtariybegim Abror qizi

RAQAMLI TO’LOV TIZIMLARI XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDA DAVLAT INSTITUTSIONAL MEKANIZMLARINING ROLI..... 232

Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna, Azlarova Aziza Axrorovna

MOLIVAVIY SAVODXONLIK TUSHUNCHASI VA UNING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O’RNI..... 238

Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi, Sattorova Nasiba G’anijon qizi

AHOLI MOLIVAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH BO’YICHA XORIJIY ILMIY YONDASHUVLAR
TAHLILI 244

Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna, Muzaffarova Dilbar Mamalatif qizi

MAHALLIY OLIMLAR TADQIQOTLARIDA MOLIVAVIY SAVODXONLIK VA BANK XIZMATLARI MASALALARI 251

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi

BANK PLASTIK KARTALARI VA SHAXSIY HISOB RAQAMLARINI NAZORAT QILISH TIZIMINING
NAZARIY ASOSLARI..... 258

Azlarova Aziza Axrorovna, Sattorova Nasiba G’anijon qizi

AUTENTIFIKATSIYA SXEMALARINI TAHLIL QILISH VA ULARNING AFZALLIKLARI HAMDA KAMCHILIKLARI..... 265

Ahmedova Nilufar Shukratovna, Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna PLASTIK KARTALAR XAVFSIZLIGIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI MAVJUD KIBRXAVFSIZLIK TAHDIDLARI TAHLILI	272
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi ILG'OR XORIJIY MAMLAKATLARDA PLASTIK KARTALAR VA RAQAMLI TO'LOVLAR XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH TAJRIBALARI: FINTECH PLATFORMALARINING QIYOSIY TAHLILI VA MYCARD MOBIL ILOVASINI TAKOMILLASHTIRISH BO'YICHA TAVSIYALAR	278
Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna, Mashrapova Sabina Turobjonovna AHOLI MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA IJTIMOY TARMOQLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA INDIKATORLARI	285
Eshpulatova Muazzam Barnoyevna AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI	292
Eshpulatova Muazzam Barnoyevna МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ ЦИФРОВОЙ ЗРЕЛОСТИ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ	298
Назарова Гулчехра Нурмухамбетовна ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ЦИФРОВОЙ ЗРЕЛОСТИ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ УЗБЕКИСТАНА.....	305
Назарова Гулчехра Нурмухамбетовна MOLIYAVIY INKLIZIYADA KIBRXAVFSIZLIKNING O'RNI VA UNING BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: BANK MOBIL ILOVALARI MISOLIDA.....	313
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi MOLIYAVIY XIZMATLARDAN FOYDALANISHDA SOLIQ SAVODXONLIGINING O'RNI	318
Irgashev Anvar Farxodovich RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ALTERNATIV KREDIT SKORING TIZIMLARINING AHAMIYATI	322
Lazizbek Ravshanov Baxtiyor o'g'li THE ECONOMIC ESSENCE OF LABOR AND ITS INTERPRETATION IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS	325
Nomozov Ilhomjon Ziyadullah ugli O'ZBEKISTON KORXONALARIDA BIZNES JARAYONLARINI MODELLASHTIRISH AMALIYOTINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	328
Qarshiyeva Moxinur Olim qizi THE ROLE OF RITUALS IN ATTRACTING TOURISTS.....	331
Freshta Qayoumi O'ZBEKISTONDA REKREATIONS TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-AMALIY O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	333
Po'latova Mavluda Sanjar qizi O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TARMOQLAR KESIMIDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASH	336
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIDAN O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI AMALIYOTIDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI VA RIVOJLANISH MUAMMOLARI	340
Valijonov X.A. IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA KICHIK SANOAT ZONALARIDAGI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGI MASALALARI	344
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich KIMYO SANOATI KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA UNI OSHIRISHNING MAKRO DARAJADAGI TAHLILI	347
Suyarov Shahzod Salim o'g'li INVESTITSIYON MUHITNI SAMARALI BOSHQARISHDA INNOVATSION OMIL TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	350
To'rayev Jasurali To'rayevich SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING IQTISODIY MEXANIZMI: DH-ROI-EM MODEL ASOSIDA	353
Omonov Olim Murodullaevich	

РИСКИ ЛИКВИДНОСТИ ПРИ ОБЕСПЕЧЕНИИ ТРАНСГРАНИЧНЫХ ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ.....	355
Садыков Азиз Миршарапович	
THE ROLE OF TECHNOLOGY IN RESTAURANTS AND ENHANCING OFFERINGS FOR TOURISTS.....	358
Freshta Qayoumi	
INVESTITSIYA FAOLLIQI MINTAQAVIY IQTISODIY XAVFSIZLIK OMILI SIFATIDA	360
Islamov Anvar Ashirqulovi	
ASSESSING DIGITAL MATURITY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: AN INTEGRATED FRAMEWORK APPROACH	363
Berdiyev Temurbek Makhmudullo ugli	
SANOAT TARMOG'INI IQTISODIY RIVOJLANTIRISH VA UNDAN SAMARALI FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	363
Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li	
CHANGES IN TEXTILE INDUSTRY OUTPUT AND THE FACTORS INFLUENCING IT	367
Xushvaqtov Shuhrat Abduraufovich	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY HISOBOTI AUDITINING NAZARIYMETODOLOGIK ASOSLARI	371
Ibragimov Nodirbek Baxodir o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TIJORAT BANKLARI AUDITINING HUQUQIY-ME'YORIY ASOSLARI VA HOZIRGI HOLATI.....	373
Ibragimov Nodirbek Baxodir o'g'li	
KAM XARAJATLI TASHUVCHILAR MODELINING MOHIYATI	376
Suyunov Alisher	
O'ZBEKISTONDA EKOLOGIK MEHMONXONALAR FAOLIYATINING SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA HORIJYIY TAJRIBANI QO'LLANILISHI.....	379
Abidova Dilfuza Igamberdievna	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ В ТУРИЗМЕ КАК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦИИ СПРОСА И ПРЕДЛОЖЕНИЯ.....	382
Абидова Дилфуза Игамбердиевна	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH.....	385
M. M. Abdurahmanova	
ERKIN IQTISODIY ZONA ISHTIROKCHILARIGA BERILGAN SOLIQ IMTIYOZLARI	389
Davlayev G'olib Ashurovich	
KIMYO SANOATI KORXONALARIDA YASHIL TRANSFORMATSIYA VA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHNING ILMIY-AMALIY JIHATLARI	392
Xaydarova Kamola Axinjanovna	
ERKIN IQTISODIY ZONALARDA FAOLIYAT YURITUVCHI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI ZAMONAVIY INFRATUZILMA BILAN TA'MINLASHNING HUQUQIY VA IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	395
Davlayev G'olib Ashurovich	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA INSTITUTIONAL ISLOHOTLAR	398
Asadova Maftuna Sa'dullayevna	
YASHIL IQTISODIYOTNI MOLIVALASHTIRISH ORQALI IQTISODIYOT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	401
Xolikov S.X.	

YASHIL IQTISODIYOTNI MOLIYALASHTIRISH ORQALI IQTISODIYOT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI

Xolikov S.X.

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Ushbu tezisdagi yashil iqtisodiyotni moliyalashtirish orqali iqtisodiyot samaradorligini oshirish masalalari yoritilgan. Unda yashil texnologiyalarni joriy etish, yashil investitsiya loyihalarini moliyalashtirish manbalarini kengaytirish hamda Milliy "yashil" iqtisodiyot taksonomiyasidan foydalanishning ahamiyati ko'rib chiqilgan. Shuningdek, yashil moliyaning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar, uzoq muddatli investitsiyalar bilan bog'liq moliyaviy shart-sharoitlar va xususiy sektor ishtirokini kengaytirish zarurati asoslangan. Tezisdagi yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida maxsus moliyaviy mexanizmlarni shakllantirish iqtisodiyot tarmoqlarida resurslardan samarali foydalanish va barqaror o'sishni ta'minlashga xizmat qilishi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, yashil moliya, yashil investitsiyalar, yashil texnologiyalar, milliy taksonomiya, barqaror rivojlanish, iqtisodiy samaradorlik.

Abstract. This thesis examines ways to improve economic efficiency through the financing of the green economy. It focuses on the introduction of green technologies, the expansion of financing sources for green investment projects, and the role of the National Green Economy Taxonomy. The thesis also discusses the factors influencing the development of green finance, the financial conditions for attracting long-term investment, and the need to increase private sector participation. It is emphasized that the formation of special financial mechanisms during the transition to a green economy can support more efficient resource use and sustainable economic growth.

Keywords: green economy, green finance, green investment, green technologies, national taxonomy, sustainable development, economic efficiency.

Аннотация. В данном тезисе рассматриваются вопросы повышения эффективности экономики за счет финансирования зеленой экономики. Особое внимание уделено внедрению зеленых технологий, расширению источников финансирования зеленых инвестиционных проектов, а также значению Национальной таксономии зеленой экономики. Кроме того, раскрыты факторы, влияющие на развитие зеленого финансирования, финансовые условия привлечения долгосрочных инвестиций и необходимость расширения участия частного сектора. В тезисе подчеркивается, что формирование специальных финансовых механизмов в процессе перехода к зеленой экономике способствует более эффективному использованию ресурсов и обеспечению устойчивого экономического роста.

Ключевые слова: зеленая экономика, зеленое финансирование, зеленые инвестиции, зеленые технологии, национальная таксономия, устойчивое развитие, экономическая эффективность.

KIRISH

O'zbekistonda islohotlarning yangi bosqichida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrda "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining «yashil» iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida»gi PQ-436-son qarorida belgilangan "iqtisodiyot tarmoqlarida «yashil» texnologiyalar, xususan, resurs tejovchi, chiqindisiz ishlab chiqarish, chiqindilarni qayta ishlash imkoniyatini beruvchi texnologiyalarni va xavfsiz kimyoviy moddalarni qo'llashga o'tish hamda qayta tiklanuvchi energiya texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini o'rganish va ularni amaliyotga tatbiq etish" [1] hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 30-yanvardagi «O'zbekiston — 2030» strategiyasini «Atrof-muhitni asrash va "yashil iqtisodiyot" yilida amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida»gi PF-16-son Farmonida nazarda tutilgan "yashil iqtisodiyot tamoyillarini keng joriy qilish, iqtisodiyotni iqlim o'zgarishiga moslashtirishga qaratilgan loyihalarni barqaror moliyalashtirish" [2] masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ammo yashil iqtisodiyotni shakllantirish borasida mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida so'nggi yillarda ijobiy natijalarga erishilgan bo'lsa-da, yashil investitsiya loyihalarini iqtisodiyot tarmoqlari va

sohalarida samarali qo'llash, ularni moliyalashtirish manbalarini kengaytirish hamda mavjud resurslardan oqilona foydalanish masalalari o'z ilmiy-amaliy ahamiyatini saqlab qolmoqda. Shu sababli iqtisodiyot tarmoqlari va sohalariga yashil investitsiyalarni faol jalb qilish, yangi moliyalashtirish manbalarini shakllantirish hamda yashil texnologiyalar imkoniyatlaridan keng foydalanish orqali qo'shilgan qiymat zanjirini rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Tarixiy rivojlanish bosqichiga nazar tashlaydigan bo'lsak, «yashil» iqtisodiyot — bu XX asr oxirida yuzaga kelgan iqtisodiyot fanining yo'nalishi bo'lib, u iqtisodiy faoliyatning atrof-muhitga salbiy ta'sirini kamaytirish zarurligini nazarda tutadi. “Yashil” iqtisodiyot konsepsiyasi iqtisod fanining ekologiya iqtisodiyoti va atrof-muhit iqtisodiyoti kabi sohalar bilan chambarchas bog'liq holda yaratilishi va iqtisodiyotining rivojlanishi asosida ilgari surilgan tamoyillarning iqtisodiy siyosatga joriy etilishi natijasida “yashil iqtisodiyot” tushunchasi shakllana boshladi. Ushbu atama ilk bor 1989-yilda Buyuk Britaniya hukumati uchun yetakchi iqtisodchilar tomonidan “Yashil iqtisodiyot”ni rivojlantirish rejasini, deb nomlangan hisobotda foydalanilgan [3]. “Yashil” iqtisodiyotni rivojlantirishga bag'ishlangan ilk ilmiy tadqiqotlar 1972-yilda Stokgolmda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish va ekologiya muammolariga bag'ishlangan xalqaro konferensiyada atrof-muhitni saqlab qolish va rivojlantirishga qaratilgan konferensiyada ko'rib chiqilgan edi. Kojevnikova va Terakopovlar [4] “Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanishning yo'nalishlaridan biri” nomli asarida iqtisodiyotda faoliyatini ekologiyaga yo'naltirilgan ishlab chiqarishga o'tish zarurati paydo bo'lganini asoslaydi. Bunda “yashil iqtisodiyot” barqaror rivojlanish, kambag'allikni qisqartirish va ijtimoiy adolatning muhim hamda hozirgi zamondagi yetakchi asosi sifatida qaraladi. Shodimetov va Ayrapetovlar “Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanishga yo'l” nomli maqolasida [5] zamonaviy jamiyatlarda yashil iqtisodiyotning barqaror rivojlanishni ta'minlashdagi ijtimoiy, iqtisodiy, ekologik tomonlari tadqiq qilingan. Rivojlangan davlatlar va Shanxay hamkorligi davlatlari tajribasi o'rganilgan va uning O'zbekiston uchun foydali tomonlari ko'rsatib o'tilgan. V. Vaykning “Yashil iqtisodiyot va barqaror rivojlanish” [6] asarida so'nggi yilda jahon amaliyotida barqaror rivojlanish borasida sezilarli natijalar qo'lga kiritilgani, barqaror rivojlanishda asosan ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy tomonga urg'u berilayotgani ko'rsatib o'tilgan. Bunda “yashil iqtisodiyot” jahon iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida resurs tejankor va atrof-muhitga kam salbiy ta'sirli yo'nalish sifatida tadqiq qilingan. Voymik va Husayin Shohning “Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanish va kambag'allikni qisqartirish omili sifatida” nomli asarida Bangladesh Respublikasi misolida “yashil iqtisodiyot”ning dunyo mamlakatlari hududlarida barqaror rivojlanish va kambag'allikni qisqartirishda muhim yo'nalish bo'layotganligi ko'rsatib o'tilgan [7].

“Yashil” moliyaning faol rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy omillarni ikki guruhga ajratib ko'rsatish mumkin [8]. Birinchi guruhga “yashil” moliyaga bevosita xos bo'lgan omillar, ikkinchi guruhga esa uzoq muddatli investitsiyalarni jalb qilish bilan bog'liq umumiy moliyaviy shart-sharoitlar kiradi. Birinchi guruh doirasida “yashil” moliya bo'yicha konseptual apparat chegaralarining yetarli darajada aniqlashtirilmagani, institutsional mexanizmlarning shakllanish jarayoni, kredit va bozor risklarini baholash metodologiyasini takomillashtirish zarurati, “yashil” investitsiyalarning tashqi ta'sirini baholash hamda axborot taqsimotidagi nomutanosiblik kabi jihatlari ajratib ko'rsatiladi. Ikkinchi guruh esa uzoq muddatli investitsiyalarga xos bo'lgan umumiy moliyaviy risklar bilan bog'liqdir [9].

2024-yilda YalM o'sishiga qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi tarmog'i 0,6 foizga, sanoat tarmog'i 1,7 foizga, qurilish tarmog'i 0,6 foizga va xizmat ko'rsatish tarmog'i 3,3 foizga ijobiy hissa qo'shdi. Mahsulotlarga sof soliqlarning o'sishi hisobiga YalM 0,3 foizga ko'paydi. Iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida yaratilgan yalpi qo'shilgan qiymat hajmi YalM umumiy hajmining 95,3 % ini tashkil etdi va 6,6 % ga o'sdi. YalM mutlaq o'sishiga ta'siri 6,2 % ni tashkil etdi. Mahsulotlarga sof soliqlarning YalM tarkibidagi ulushi 4,7 % ni tashkil etdi va 2023-yil bilan taqqoslaganda 6,0 % ga o'sdi. YalM mutlaq o'sishiga ta'siri 0,3 % ni tashkil etdi.

“Yashil” obligatsiyalar va kreditlar, shuningdek, boshqa manbalar hisobidan moliyalashtiriladigan “yashil” turdagi loyihalarni tasniflash tajriba tariqasida Milliy “yashil” iqtisodiyot taksonomiyasi orqali amalga oshirish bo'yicha respublikamizda chet el investitsiyalarini, shu jumladan, xalqaro moliya institutlari va xorijiy hukumat moliya tashkilotlarining mablag'larini investitsiya loyihalari, avvalambor, aholining hayot darajasi va sifatini oshirishga qaratilgan loyihalarni amalga oshirish uchun faol jalb qilish chora-tadbirlari amalga oshirilmoqda [11]. Shu bilan birgalikda, respublikamiz Jahon banki guruhi, Osiyo taraqqiyot banki va Islom taraqqiyot banki, xorijiy hukumat moliya tashkilotlari kabi nufuzli xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik davrlarida xalqaro loyihalarni amalga oshirish borasida yetarli darajada tajribaga ega bo'lmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umuman olganda, xulosa o'rinda ta'kidlash mumkinki, yashil iqtisodiyotni moliyalashtirish orqali iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish nazariyasi va amaliyoti yuzasidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlar natijasida quyidagi xulosalar chiqarish mumkin:

– «Yashil» loyihalar taksonomiyasi barqaror rivojlanishga hissa qo'shadigan iqtisodiy faoliyat turlari, loyihalar toifalari va aktivlar tasniflanishini tizimli aniqlashga xizmat qiladi. Ko'p hollarda milliy taksonomiyalar ma'lum bir

mamlakat iqtisodiyoti xususiyatlarini va barqaror rivojlanish yo'lidagi harakatlarining ustuvor yo'nalishlarini aks ettiradi.

– O'zbekiston Respublikasining 2022-yilgi yoqilg'i-energetika balansida tabiiy gaz hisobiga shakllantirilgan yoqilg'i va energiya umumiy miqdori 21,4 mln tonna neft ekvivalentiga teng bo'lgan. Tabiiy gaz iste'molida aholining ulushi 44,0 foizni, sanoatning ulushi 24,7 foizni, transport sohasining ulushi 19,3 foizni, noenergetika sohalarning ulushi 2,7 foizni va boshqa tarmoqlarning ulushi 9,3 foizni tashkil etgan. Mamlakatimizda 2022-yildagi yo'qotishlar miqdori 4,19 mln tonna neft ekvivalentiga teng bo'lib, bu birlamchi taklif etilayotgan yoqilg'i va energiya 8,5 foizini tashkil etgan. Shuningdek, elektr energiyasini iste'molchilarga yetkazib berishdagi yo'qotishlar 36,7 foiz yoki 290,6 ming tonna neft ekvivalentiga teng bo'lgan.

– «Yashil» iqtisodiyotga o'tish va «yashil» o'sishni ta'minlash yirik hajmdagi moliyaviy resurslarni talab etadi. Bunda barcha xarajatlarni faqat davlat budjeti hisobidan moliyalashtirish cheklangan imkoniyatlarga ega. Mazkur masalaga yechim sifatida kam uglerodli texnologiyalardan foydalanishga xususiy sektorni faol jalb qilish va xususiy sektorning mazkur yo'nalishdagi faoliyatini rag'batlantirish lozim. Shu sababli mamlakatimizda «yashil» iqtisodiyotni rivojlantirish maqsadida maxsus jamg'armani tashkil etish maqsadga muvofiq. Jamg'armaga ichki va tashqi manbalar, xususan, davlat budjeti mablag'lari, xususiy biznes vakillari, institutsional investorlar, xalqaro moliya institutlari va boshqa tashkilotlar mablag'larini jalb qilish mumkin. Jamg'arma mablag'larining Milliy «yashil» iqtisodiyot taksonomiyasida belgilangan yo'nalishlar doirasidagi loyihalarni moliyalashtirishga safarbar qilinishi respublikamizning «yashil» o'sishini ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining «yashil» iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 2022-yil 2-dekabrda PQ-436-son qarori. <https://lex.uz/ru/docs/-6303230>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 30-yanvardagi "«O'zbekiston — 2030» strategiyasini «Atrof-muhitni asrash va «yashil iqtisodiyot» yilida amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida"gi PF-16-son Farmoni. <https://lex.uz/uz/docs/-7369703>
3. Pearce, D. W., Markandya, A., & Barbier, E. B. (1989). Blueprint for a Green Economy. London: Earthscan.
4. Beder, S. (2011). Environmental economics and ecological economics: the contribution of interdisciplinarity to understanding, influence and effectiveness. *Environmental Conservation*, 38(2), 140–150.
5. Кожевникова Т. М., Тер-Акопов С. Г. (2013). «Зеленая экономика» как одно из направлений устойчивого развития. *Социально-экономические явления и процессы*, № 3 (49), С. 78–82.
6. Шадиметов Ю. Ш., Айрапетов Д. А. (2022). «Зеленая экономика» — путь к устойчивому развитию. "Transportda resurs tejankor texnologiyalar" xalqaro ilmiy-texnikaviy anjumani materiallari to'plami. Toshkent: Toshkent davlat transport universiteti.
7. Weick, V. (2016). Green Economy and sustainable development. In K. Kummer Peiry, A. R. Ziegler & J. Baumgartner (Eds.), *Waste Management and the Green Economy*, Chapter 6, pp. 121–150. Edward Elgar Publishing.
8. Voumik, L. C., & Shah, M. G. H. (2014). A green Economy in the Context of Sustainable Development and Poverty Eradication: What are the Implications for Bangladesh? *Journal of Economics and Sustainable Development*, 5(3), 119–131.
9. OECD. (2015). Policy Guidance for Investment in Clean Energy Infrastructure: Expanding Access to Clean Energy for Green Growth and Development. Paris: OECD Publishing.
10. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2025). O'zbekiston Respublikasida yalpi ichki mahsulotni ishlab chiqarish. 2024-yil bo'yicha dastlabki ma'lumotlar. Toshkent.
11. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Milliy «yashil» iqtisodiyot taksonomiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 2023-yil 25-oktabrdagi 561-son qarori. <https://lex.uz/docs/-6644013>

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SUN'IY INTELLEKT

Ilmiy elektron jurnal

(MAXSUS SON)

Bosh muharriri: Mo'minov Baxodir Boltaevich

Bosh muharrir o'rinbosari: Nasimov Rashid

Muharrir: Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Musahhih: Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Dizayner: Egamberdiev Elyor

“Raqamli transformatsiya va sun'iy intellekt” jurnali 23.10.2020-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№1124 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

